

משילכו בה הנמושות⁽²⁸⁾.

ואמרינן: מאי נמושות?

ואמר רבי יוחנן: סבי דאזלי אתיגרא⁽²⁹⁾.

זקנים עניים ההולכים על משענתם בנחת, ורואים כל שיכולת ושיכולת⁽³⁰⁾. ואחר שהם עברו בשדה, מתייאשים שאר העניים מלמצוא שם לקט.

וע"ע בשטמ"ק ובמהרש"א מה שהביאו בזה.

28. הקשה רעק"א בתוספותיו [על המשנה בפאה], למה כל אדם מותר בלקט? יזכה בו בעל השדה בקנין חצר, שהרי חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו!

ותירץ בהגהות הרש"ש שם, שכיון שבא הלקט לחצירו קודם יאוש, הרי זה נחשב שבאיסורא אתא לידיה, כמו המגביה מציאה לפני יאוש. אמנם הקשו עליו, הרי כאן לא נתחייב בהשבה, רק יש עליו מצות עשה של "תעזוב", ובכהאי גוונא צריך להועיל היאוש שהיה אחר כך.

ובדבר אברהם כתב, שהמשנה באה להשמיענו שעל ידי הליכת נמושות נסתלק דין לקט וממון עניים, וכל אחד יכול לזכות בו. ואה"נ שבעל הבית יכול לזכות בו על ידי חצרו. עוד הקשה הגרעק"א [בדו"ח, עיי"ש], הרי גם לעניים קטנים יש חלק בלקט, והרי הפקרם אינו הפקר, אם כן, מי התיר את חלקם?

ותירץ הגרש"ש בשערי ישר על פי מה שכתבו האחרונים, שלמסקנה אין ההיתר מחמת יאוש העניים, אלא שעל ידי יאושם חל ההיתר של "ולא לעורבים", ואם כן, הוא הדין בקטנים, שמאחר ובסופו של דבר הם לא יטלו את הלקט, הרי הוא מותר מחמת "ולא לעורבים".

29. בערוך מביא שיש גורסין "אתיגרא", והיינו כפי שתרגום המילה "שרביט" [במגילת אסתר] — "תיגרא".

30. ונקראים "נמושות", מלשון "לא ימוש",

אלו שלו, אף כשיש סימן. וגם משמע שהרי אלו שלו אף אם כשהגביה את המציאה, עדיין היה בעל האבירה בבית המדרש, ולא ידע שנפל ממנו.

והגרעק"א [בדרוש וחיודוש ח"ב בהשטמה לכתובות] כתב לתרץ את קושית התוס', דעל הקושיה ממשנתנו היה אפשר לתרץ שמדובר במחצה עכ"ם ומחצה ישראל, ולכן מותר למוצא מספק ספיקא. שמא של עכ"ם היא, ואף אם של ישראל היא, שמא ידע — ונתייאש. אבל בביריתא שמצא בבתי כנסיות, והגמרא לקמן מעמידה בבתי כנסיות של ישראל דיתבי בהו עכ"ם, וכיון דהוי רוב ישראל — אין ספק ספיקא, לכן מקשה הגמרא מהביריתא. ועיין בנחלת דוד מה שכתב בישוב קושיות התוס'.

ובביאור תירוץ התוס' כתב מהר"ם שיף, שהכל תירוץ אחד הוא, שכשם שהביריתא מדברת בכל ענין, אף ביש בו סימן, הוא הדין שמדובר אף שכשהמוצא הגביה, בעל האבירה עדיין בבית המדרש, ואינו יודע שנפל ממנו.

והגרעק"א [בדו"ח] כתב, דלתרץ את המשנה די לנו אם נאמר שמה שאדם עשוי למשמש — גורע את חזקת מרא קמא של הבעלים, והוי כמו ספק השקול, ויזכה המוצא מספק. מה שאין כן בביריתא, שמדובר שיש סימן באבירה, ויכולים הבעלים לטעון טענת ברי שלא ידעו שאבדה מהם האבירה, וטענת המוצא היא רק טענת שמא, ואם כן, למה שנינו בביריתא שהרי אלו שלו? אלא, על כרחך צריך לומר שסברת "אדם עשוי למשמש וכ"ו" עושה את טענת המוצא לטענת ודאי, ולכן אמר רבי יצחק את דבריו על הביריתא.